

Ką žmonės veikia. Fortepijonų derintojas Audrius Blažiūnas

× Judita Paužuolytė

Audrius Blažiūnas – fortepijonų technikas, Lietuvos fortepijonų derintojų asociacijos prezidentas. Jau 15 metų kasdien laviruoja tarp subtilaus skambesio improvizacijos ir techninio instrumento pažinimo.

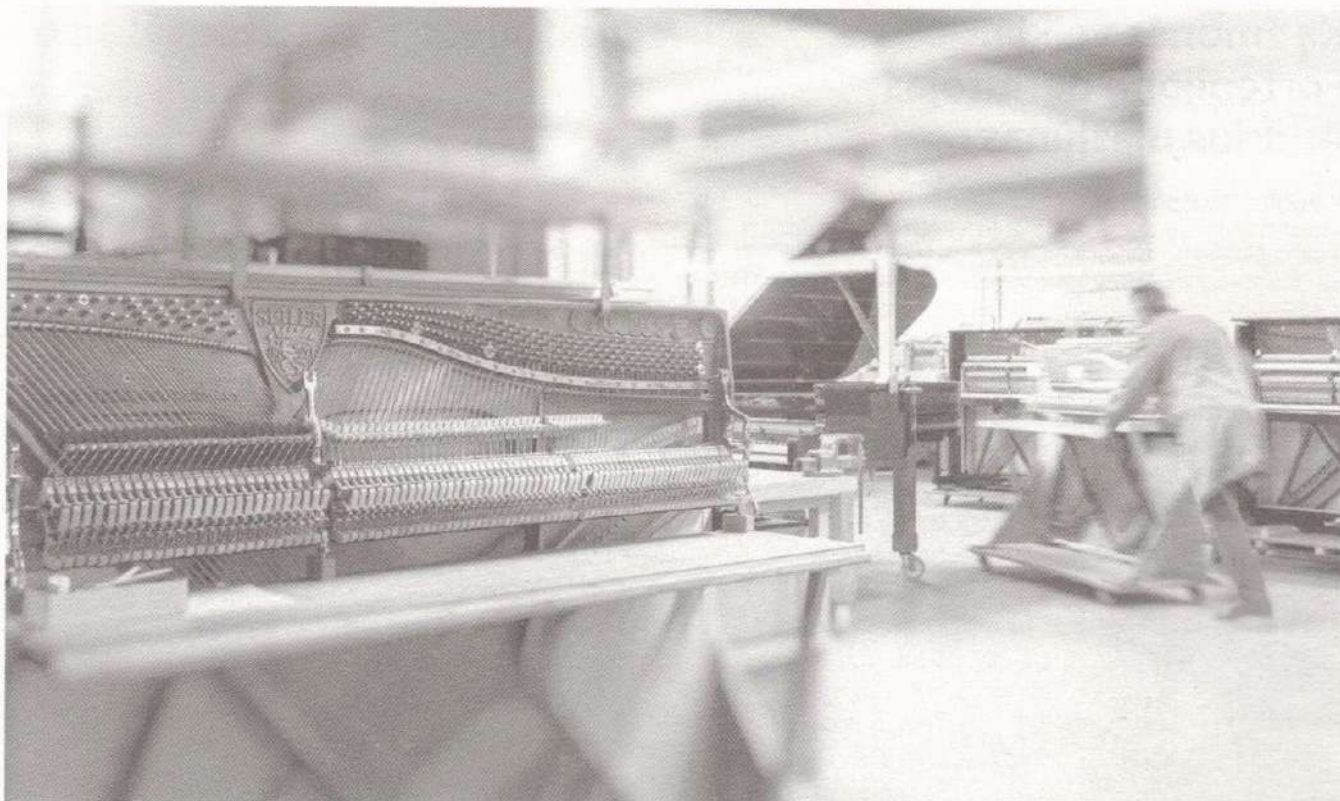

■ Ką ir kur šiuo metu dirbate?

Esu Lietuvos muzikos ir teatro akademijos technikas derintojas, mano pareiga – techniškai sutvarkyti fortepijonus, t. y. sureguliuoti, suintonuoti, pakeisti sudilusias medžiagas ir mechanizmo dalis. Taip pat prižiūriu instrumentus Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, įvairiose koncertų salėse ir įrašų studijose ruošiu instrumentus įrašams ir koncertams. Reguluoju, derinu pianinus privatiems asmenims, konsultuoju įvairiais su instrumentais susijusiais klausimais.

■ Ko žmonės nežino apie jūsų specialybę?

Visi mano, kad derintojas tik derina instrumentą. Bet instrumentas, kaip visuma, negali tarnauti, jei nėra reguliuojamas. Net anglų ar vokiečių kalbose labiau vartojamos sąvokos „technikas“, „derintojas technikas“. Užsienyje į šią specialybę žiūrima kaip į technologinį dalyką, mechanizmų išmanymą. Mokslai kartu su praktika trunka apie 3 metus specializuotoje profesinėje įstaigoje, muzikinis išsilavinimas nėra būtinas. Jie išmoksta teisingai išgirsti ir kontroliuoti unisonų bei intervalų bangavimą, suprasti mechanizmą, medžio

apdirbimo technologijas. Tad instrumento reguliavimas – darbas su mechanizmu, derinimas – darbas su garsais, stygomis, o koncertinis derinimas – subtilus niuansų reguliavimas ir tembro išlyginimas.

■ Kaip nusprendėte tapti fortepijonų derintoju?

Pirmą kartą derinimo raktą į rankas paėmiau 2008 metais. Buvau Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentas, neseniai baigęs Nacionalinę M. K. Čiurlionio menų mokyklą. Kadangi nuo mažumės mėgau meistrauti, mokantis pianisto specialybės, šios veiklos ėmė trūkti. Galiausiai viskas organiškai susijungė – derinimą pradėjau kaip papildomą veiklą, o studijuojant gaunami pianisto įgūdžiai padėjo suprasti fortepijono valdymo visumą.

Būtina pasakyti: instrumento derinimo, reguliavimo esmė yra ne ta, kad paspaudus klavišą skambėtų koks nors garsas. Svarbu, kad patogumo jausmas spaudžiant klavišus, ir estetiškas, subalansuotas garsas pianistui leistų atskleisti savo muzikinę idėją ir fantaziją.

■ Vadinas, jei nori būti derintojas, nebūtina mokėti groti?

Nebūtina, nes instrumento derinimas yra amatas. O amatas nesusijęs su fortepijono meno pažinimu ar juolab instrumento valdymu. Bet, jei esi pianistas, toks instrumento pažinimo rakursas padeda iš pusės žo-

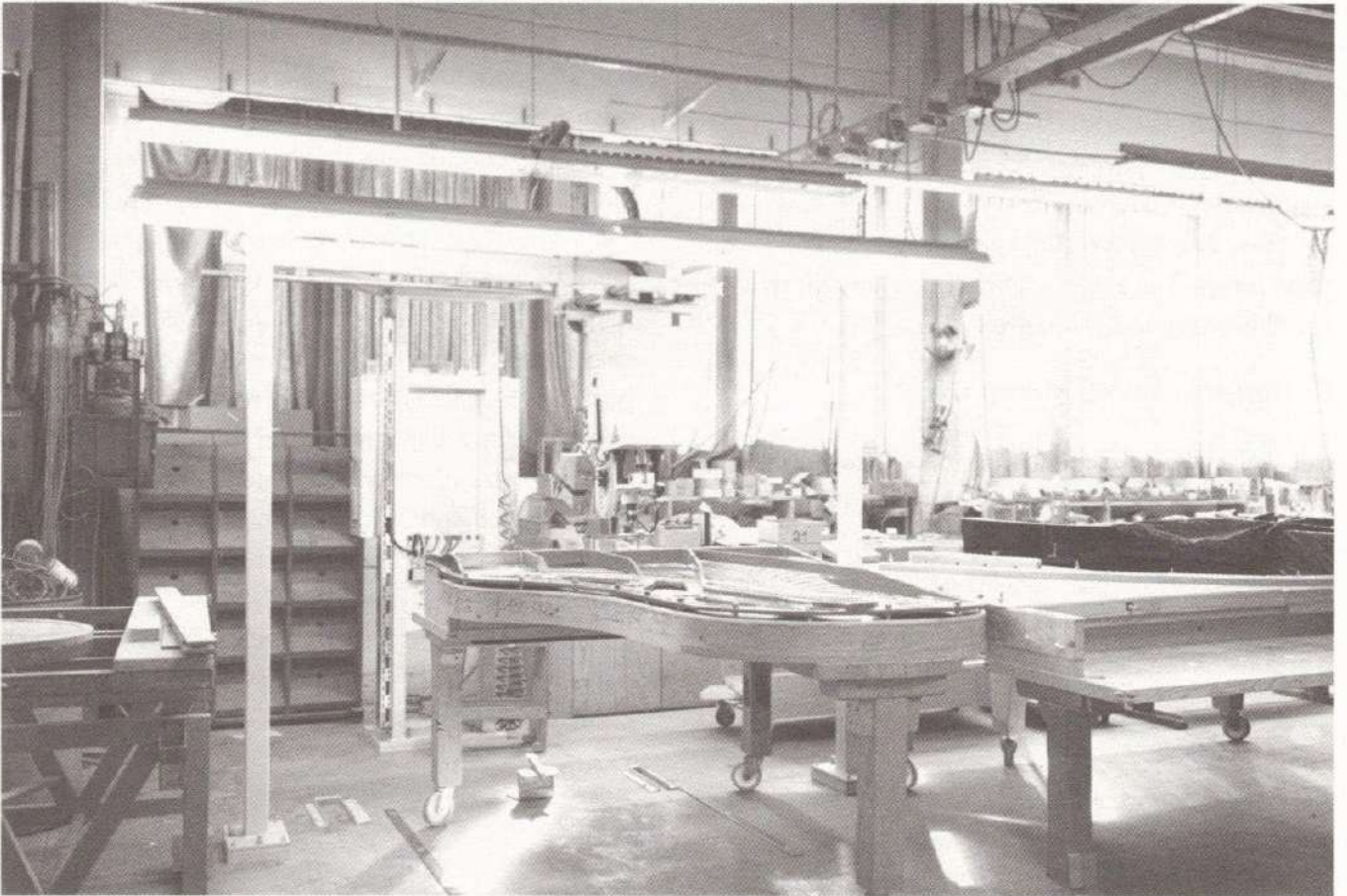
džio suprasti profesionalų muzikantą, jo poreikius. Juk jis, grodamas instrumentu ir išsakydamas savo reikalavimus, vartoja būdvardžius „sunku“, „lengva“, „nelygu“, „čia švelnu“, „čia per aštru“ ir pan. Man lengva jį suprasti, nes visi žodžiai mintyse virsta techniniais terminais, instrumento mechanizmo detalėmis. Dažnai ir pats prisilietęs prie instrumento jaučiu, kokio pokyčio ir skambesio tikisi pianistas, kaip reikia sutvarkyti.

■ Kas yra derintojo amato ašis?

Pirmiausia yra taisyklės – kiekvienas amatas jų turi. Yra gamintojo instrukcija arba tiesiog bendras mechanizmo veikimo išmanymas, universalus kiekvienam pianinui ar fortepijonui. Kiekvieno amatininko tikslas padaryti taip, kad instrumentas būtų kuo jautresnis, garsas per visus registrus sklįstų tolygiai. Labai svarbus polinkis meistrauti: konstruoti, reguliuoti, dirbti su įrankiais, juos įvaldyti. Derintojai turi nepriekaištingai girdėti garsų tarpusavio santykį – intervalus.

■ Kalbate apie klausą?

Svarbiausias dalykas yra klausas. Ji reikalinga, net jei instrumentą deriname naudodamiesi technologine įranga. Mūsų klausas adaptuojasi prie visokio dydžio ir tipo instrumentų, o įrenginys skaičiuoja matematiškai, jam

mažai rūpi instrumento dydis ir kiti parametrai, turintys didelės įtakos skambesiui. Kita vertus, visi derintojai gir- di taip, kaip visi žmonės. Skirtumas tik toks, kad jie ne- kreipia dėmesio į dalykus, į kuriuos atkreipia derintojas.

■ Kokie tie dalykai?

Derintojas turi girdėti ne konkretaus garso dažnį, bet dviejų bangų santykį, t. y. koku greičiu banguoja uniso- nas ar intervalas. Pavyzdžiui, plečiantis intervalui, pro- porcingai didėja ir jo bangavimo greitis. Kitaip tariant, kiekvienas garso šaltinis turi bangą. Analogiškai galė- tume kalbėti apie šviesą. Žiūrime ir matome šviesulį, bet jei taptume fizikais ir perleistume šviesą per spekt- rą, išvystume šviesą, išsiskaidytą į septynias skirtingas spalvas. Taip yra ir su garso bangomis – jei įsiklausome į garso vidų, ten yra 12 skirtingo ilgio bangelių. Garsas lūžta ir tampa nebe garsu, o tonu, turinčiu 12 garso da- lių – obertonų. Jie dažniausiai labai aukšto dažnio, juos fiksuoja aparatai (ir delfinai), o žmogaus klausa – retai.

Tad tas pats iš violončelės, fortepijono, smuiko ar net žmogaus balso sklindantis *do* garsas turės skirtin- gą spalvą vien dėl obertonų, lūžusių garsų visumos. Vadinas, yra milijardai variantų – mes niekada nerasi- me tokio paties balso savininko.

■ O identiška skambančių instrumentų?

Neįmanoma, bet ir nėra tokios siekiamybės. Instru- mentas – visuma, todėl pirmiausia turi veikti 6000 de- talių, tada tarpusavyje sąveikauti 240 arba 250 atskirų stygų. Kiekvienas intervalas (atstumas tarp garsų, pa- vyzdžiui, *do* ir *fa*) formuoja garsų kompoziciją. Derin- tojas turi puikiai žinoti ir girdėti tų intervalų dydį, jų sąveikavimą, bangavimo greitį.

■ Erdvė tvarkant instrumentą – svarbi?

Nei reguliavimui, nei derinimui erdvė įtakos neturi. Ar bus maža koncertinė salė, ar didelė – skirtumas tik toks, kad kai kur labai sunku dirbti. Pavyzdžiui, Šv. Kotrynos ar Šv. Jonų bažnyčioje – labai sudėtinga, nes didelis ai- das. Bet jis veikia ne rezultata, instrumento parengimą, o apsunkena reguliavimo arba derinimo procesą.

■ Kaip yra su šiuolaikinėmis technologijomis?

Daugiau kaip 90 % derintojų naudojami šiuolaikinėmis technologijomis. To galima ir nedaryti, bet turėda- mi ir tikslingai naudodami puikią įrangą sutaupome

pastangų ir laiko. Norisi pabrėžti, kad profesionalus derintojas visada, net ir pačiomis sudėtingiausiomis sąlygomis, geba derinti iš klausos. Priemonės, tech- nologijos tik padeda orientuotis, ne atvirkščiai.

Pasitaiko, kad atlikdamas darbą su aparatu, net ir specialiai užprogramuotu konkrečiam instrumentui, jauti paklaidą, o klausa fiksuoja viską. Žmogaus au- sis – pats tobuliausias įrankis, kol žmogus yra sveikas, geba įsiklausyti ir išgirsti.

■ Ką manote apie elektrinius pianinus?

Elektrinis pianinas neturi tiek garso, mechanizmo valdy- mo pojūčio, kiek tikras pianinas, bet juo mokomasi, gali- ma įsijungti ritmą, keisti tembrus, net visą orkestrą pasi- daryti. Tad jis – tartum žaislas ir čia nieko bloga. Nuolat girdime anglišką frazę „play the music“. Turima mintyje pažaisti ar pagroti? Kas iš tiesų gali atsakyti? Manau, dažnai per rimtai į viską žiūrime, todėl bent jau vaikams visada kartoju – ne grokime, o pažaiskime muziką.

■ Kas jums yra instrumentas?

Be jau minėtų techninių parametru, instrumentas – žmogaus gebėjimo konstruoti, tobulybės paieškos rezultatas. Dabar žvelgdami į pianiną ar fortepijoną, matome šimtus metų kurtą ir tobulintą instrumentą. Pirmąjį, patį primityviausią hamerklavyrą, dar vadi- namą *piano e forte* ir *fortepiano*, sukūrė Bartolomeo Cristofori maždaug 1709 metais. Praėjo daugiau nei 300 metų nuo žmogaus suvokimo, kad garsą galima iš- gauti paspaudus klavišą ir plaktukui mušant į stygą, pa- vyzdžiui, prieš tai populiarius buvęs klavesinas paspau- dus klavišą timptelėdavo stygą, o vargonai dumplėmis pūtė orą į vamzdžius. 100 metų žmogus siekė atrasti, kaip jis veikia. Dar 100 metų ieškojo korpuso, kuris būtų tvirtas, garsas galingas, o mechanizmas nelūžtų per koncertą. Ir dar 100 metų ieškojo medžiagų: kokio medžio, metalo, vilnos reikia idealiam instrumentui, norint išgauti subtilius obertonus. Galima tik įsivaiz- duoti, kiek buvo bandymų, eksperimentinių modelių, kurie niekada neišvydo dienos šviesos.

Jis – ir estetiškas realizacijos momentas. Kadai- se patyręs džiaugsmą valdyti tokį instrumentą ir atlikti kūrinį interpretacijas, nebegalėjau sustoti to daryti.

Judita Paužuolytė – meninių tekstų kūrėja, literatūrologė, klausy- toja, kuriai įdomi Kito istorija.

